

CHKO Český les a maloplošná zvláště chráněná území v Dyleňském lese

Miroslav Trégl, MěÚ Mariánské Lázně

Jiří Kadera, AOPK ČR – Správa CHKO Český les

Na území Dyleňského lesa je v současnosti 6 maloplošných zvláště chráněných území. Tři z nich chrání lesní biotopy, dvě mokřady a jedno květnatou louku.

K 1. srpnu 2005 byla nařízením vlády ČR č. 70/2005 Sb. ze dne 12. ledna 2005 zřízena Chráněná krajinná oblast (CHKO) Český les se správou sídlící v městečku Přimda. CHKO zasahuje svým severním koncem do Dyleňského lesa, proto se o ní zmiňujeme. Pro ochranu přírody a krajiny zde platí přísnější podmínky. Území CHKO je rozděleno do zón, každé zóně odpovídá specifický režim (kolektiv 2008). Nejpřísnější režim je v první zóně, ta v popisovaném území zahrnuje jen malou část plochy se zbytky bučin a přírodními rezervacemi, o nichž bude dále pojednáno. Detailnější popis vlastní CHKO Český les je mimo rámec tohoto čísla časopisu Arnika.

V Dyleňském lese se v současné době nachází 6 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), veřejnosti

známé jako přírodní rezervace (PR) a přírodní památky (PP). Ve 3 případech jde o ochranu přirozených lesních porostů, ve 2 případech jsou předmětem ochrany společenstva mokřadů, poslední je květnatá louka. Jelikož základní údaje o MZCHÚ (rok vyhlášení, rozloha, hlavní předmět ochrany atd.) jsou běžně dostupné v literatuře (Zahradnický et Mackovčín 2004) a na internetu (např. stránky AOPK ČR, www.nature.cz, odkaz na Ústřední seznam ochrany přírody), je cílem tohoto příspěvku podat jen kratičkou charakteristiku a spíše přiblížit práci ochrany přírody na příkladech péče o území. Tu podle plánů péče zajišťují příslušné krajské úřady, na území CHKO Český les pak Správa CHKO.

PR Lipovka

Podzimní pohled do PR Třína

PR Bučina u Žďáru

PR Broumovská bučina

Nejseverněji leží **PR Mechové údolí** rozkládající se v nivách drobných toků s prameništěm cca 2,5 km JZ od Dolního Žandova na okraji okrsku Dyleňská hornatina. Vegetace je mozaikou biotopů přechodových rašeliníšť, nevápnitých mechových slatinišť, vysokých ostřic, vlhkých pcháčkových luk (lad) a rašelinných, podmáčených a lužních lesů (Bucharová 2007). Vyskytují se zde kriticky ohrožené rostliny jako měkkyně bažinná (*Hammarbya paludosa*) a hrotnosemenka bílá (*Rhynchospora alba*), některé chráněné druhy jako např. rosnatka okrouhlostá (*Drosera rotundifolia*), klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*) či vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) zde mají velmi bohaté populace. Dosavadní i předpokládaná péče spočívá zejména v odstraňování náletových dřevin z botanicky nejceněnějších ploch. Velice podstatné je v tomto případě chránit a vhodným lesnickým hospodařením v celé pramenné oblasti stabilizovat vodní režim (Tréglér 2007).

PR Lipovka se nachází též na okraji Dyleňské hornatiny a chrání louku na svahu stejnojmenného vrchu cca 2,3 km JJZ od Dolního Žandova. Nápadně květnatá louka je ze vzácnějších druhů nalezištěm orchidejí vemeniku dvoulistého (*Platanthera bifolia*) a především v krajině stále vzácnější pětiprstky žežulníku (*Gymnadenia conopsea*) - v roce 2007 uváděno 15 ks (Bucharová 2007), v červnu 2008 bylo nalezeno 19 kvetoucích rostlin (vlastní údaj). Louka je udržována pravidelným každoročním kosením s odklizením sena. Podstatné je kosit louku v době, kdy jsou zmíněné orchideje a další rostliny odkvetlé a plodí.

PP Žďár u Chodského Újezda je nevelký mokřad obklopený lesem 2 km Z od Chodského Újezda na V okraji okrsku Žďárská vrchovina. Dříve rozsáhlejší bezlesí bylo v S části zbytečně zničeno zalesněním (Mudra 1998). V horní části převládá společenstvo vlhkých pcháčkových luk s dominací skřipiny lesní, v dolní polovině pak ochrannářsky zajímavější a druhově bohatší ostřicovo – mechová společenstva (nevápnité slatiniště) se stále solidní populací prstnatce májového pravého (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*) a vzácně se vyskytující tolíjí bahenní (*Parnassia palustris*). V lesním lemu přežívá několik rostlin prhy chlumní (*Arnica montana*), odtud se do plochy šíří i vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*). Této PP prospělo obnovení pravidelného kosení

Prstnatec májový pravý v PP Žďár u Chodského Újezda

v posledních 5 letech (každoročně až 1 x za 2 roky), jež má pozitivní vliv na populace některých ochrannářsky významných druhů. Na druhé straně je plocha velmi malá a vzrůstající smrkový porost v sousedství bude čím dál tím více stínit a pravděpodobně i vysušovat území PP s prognózou pro slatinnou louku spíše negativní. Lze to řešit redukcí dřívějších výsadeb (Tréglér 2006). Na okraji PP je instalován informační panel.

Dále uvedené lesní rezervace leží shodně v okrsku Žďárské vrchoviny a v CHKO Český les. Zachováme-li postup pohorím od severu k jihu, je nejseverněji **PR Broumovská bučina**. Nachází se cca 2 km Z od Broumova a chrání zbytky květnatých tzv. kyčelnicových bučin (podle typického výskytu rostlin kyčelnice devítिलisté, *Dentaria enneaphyllos* a k. cibulkonosné, *D. bulbifera*) a suťového lesa s měsíčnicí vytrvalou (*Lunaria rediviva*). Součástí PR je i kulturní smrčina. Péče o PR je rozdělena do ploch podle současného stavu lesa. Jádro rezervace tvoří smíšený porost, který není předmětem hospodaření. Ostatní porosty byly v minulosti obhospodařovány, což se negativně projevilo na jejich skladbě.

Zásahy ve stejnověkých monokulturách smrku jsou vedeny s cílem upravit prostorovou i druhovou skladbu porostů, tj. přibližovat se přirozené skladbě dřevin. Z hlediska dalšího vývoje se jako nutnost jeví oplocení celé rezervace, tlak zvěře na přirozené zmlazování je stále neúměrný (kolektiv 2007). Stručné informace o PR lze nalézt přímo v terénu na informačním panelu u cesty pod rezervací.

PR Tišina a **PR Bučina u Žďáru** jsou pěknou ukázkou kyselých bučin pralesovitého vzhledu typických pro střední a vyšší polohy Českého lesa. Podle dostupných podkladů se dá předpokládat, že buky a s velkou pravděpodobností i smrky, jsou jedinci místního původu. Obě PR dnes tvoří ostrůvky starších bučin mezi rozlehlými kulturními smrčinami. Poskytují tedy zvýšenou potravní nabídku pro zvěř, která zcela likvidovala zmlazení buků. V roce 1993 bylo postaveno v PR Tišina 5 menších drátěných oplocenek ve světlinách, právě k ochraně zmlazení buků. Oplocenky byly udržovány a plnily svoji funkci. V roce 2000 byly obě PR zcela oploceny. Toto opatření k ochraně přirozené obnovy buku se ukazuje jako opodstatněné a je třeba ho zachovat minimálně po další dvě desetiletí. S cílem přiblížit porosty v rezervacích co nejvíce přirozenému stavu budou dosazovány jedle bělokorá

(*Abies alba*), lípy (*Tilia* sp.), javory (*Acer* spp.), třešeň ptačí (*Cerasus avium*) či tis červený (*Taxus baccata*) (kolektiv 2008).

Z předchozího textu mj. plyne, že v okrajích Tišinská vrchovina a Trásecká pahorkatina neexistuje dnes žádné MZCHÚ. V roce 1951 vyhlášená státní přírodní rezervace (SPR) Rašeliníště Huť v Českém lese byla zrušena (skutečně nejde o území tak rozsáhlé a kvalitní, aby bylo nadále zvláště chráněné). Přitom v prvně jmenovaném okrsku se nachází např. nejzachovalejší porosty podmačených smrčín a na rozhraní obou okrsků v okolí Kamence a Tachovské Huti pravděpodobně druhově nejbohatší luční mokřady a fragmenty smilkových luk v celém Dyleňském lese (Mudra 2005). Je třeba se vážně zabývat vhodným doplněním sítě MZCHÚ v Dyleňském lese o některé pro region reprezentativní biotopy.

Pětiprstka žežulník v PR Lipovka

PR Mechové údolí

Literatura:

- Bucharová A. (2007): Inventarizační botanický průzkum PR Lipovka, dep. KÚ Karlovarského kraje.
- Bucharová A. (2007): Inventarizační botanický průzkum PR Mechové údolí. Ms., dep. KÚ Karlovarského kraje.
- Kolektiv (2007): Plán péče o PR Broumovská bučina (2008 – 2017). Ms., dep. in. Správa CHKO Český les.
- Kolektiv (2008): Plán péče o CHKO Český les (2007 – 2016). Ms., dep. in Správa CHKO Český les.
- Kolektiv (2008): Plán péče o PR Bučina u Žďáru (2008 – 2017). Ms., dep. in Správa CHKO Český les.
- Kolektiv (2008): Plán péče o PR Tišina (2008 – 2017). Ms., dep. in Správa CHKO Český les.
- Melichar V. (2003): Plán péče o PR Lipovka na období 2004 – 2013. Ms., dep. in KÚ Karlovarského kraje.
- Mudra P. (1998): Flora a vegetace přechodně chráněné plocha Žďár. Ms., dep. in KÚ Plzeňského kraje.
- Mudra P. (2005): Inventarizační botanický průzkum PCHP U Kamence. Ms., dep. in MěÚ Mariánské Lázně, OŽP.
- Tréglér M. (2006): Plán péče o PP Žďár u Chodského Újezda na období 2008 – 2017. Ms., dep. in KÚ Plzeňského kraje.
- Tréglér M. (2007): Plán péče o PR Mechové údolí na období 2009 – 2018. Ms., dep. in KÚ Karlovarského kraje.
- Zahradnický J., Mackovčín P. (eds) a kol. (2004): Plzeňsko a Karlovarsko. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek XI. Agentura ochrany přírody a krajiny a EkoCentrum Brno, Praha, 588 pp.

Dymnivka dutá v PR Broumovská bučina.

